

«فیگن یوکسکداغ»، قدرتمندترین زن در ترکیه

مبارزی در خط مقدم

الواسکات / ترجمه‌ی نوژن اعتضادالسلطنه

«فیگن یوکسکداغ» در حال تبدیل شدن به یک ستاره در ترکیه است؛ کشوری که در تلاطم سیاسی به سر می‌برد. یوکسکداغ یکی از مهم‌ترین سیاستمداران امروز ترکیه محسوب می‌شود. او تجسم باور تعهد حزب چپ‌گرای «دموکراتیک خلق‌ها» به برابری جنسیتی است آن‌هم در کشوری که از نظر شاخص شکاف جنسیتی جهانی رتبه صدوبیستم را از ۱۳۶ کشور مورد بررسی جهان دارد. تمام مناصب در حزب دموکراتیک خلق‌ها به طور مساوی میان مردان و زنان تقسیم شده‌اند اما باین‌حال، یوکسکداغ به‌عنوان رئیس مشترک حزب دموکراتیک خلق‌ها وجهه خاصی دارد.

او در ۱۷ سالگی برای نخستین‌بار در جریان یک تظاهرات خیابانی در جنوب شرقی ترکیه بازداشت شد و پیش از آن که به مناصب بالا در حزب دموکراتیک خلق‌ها برسد، دهه‌ها فعال سیاسی بوده است. او شاید از سنخ سیاستمدارانی چون «تانسو چیللر»، نخستین و تنها نخست‌وزیر زن ترکیه، باشد. شاید بتوان چیللر را کمی پایین‌تر از «مارگارت تاچر»، نخست‌وزیر بریتانیا، قلمداد کرد اما با قاطعیت می‌توان گفت که یوکسکداغ نسخه نازل هیچ فرد و سیاستمداری نیست و ویژگی منحصر به فردی دارد.

هم‌زمان با زمانی که ترکیه خود را برای انتخابات یکم نوامبر با فراخوان «رجب طیب اردوغان»، رئیس‌جمهوری آن کشور، آماده

می‌کرد، یوکسکداغ ۴۴ ساله در خط مقدم حزب دموکراتیک خلق‌ها برای حضور در پارلمان و مخالفت با اکثریت نمایندگان حزب عدالت و توسعه مبارزه می‌کرد. شاید او توجه زیاد رسانه‌های ترکیه را در مقایسه با همتای مرد خویش «صلاح‌الدین دمیرتاش» جلب نکرده باشد. یکی از علل این موضوع می‌تواند تحریم اعضای دموکراتیک خلق‌ها از سوی بسیاری از ایستگاه‌های تلویزیونی باشد که هم‌زمان با متهم کردن حزب دموکراتیک خلق‌ها از سوی دولت و شخص اردوغان، به ترویج «پروپاگاندا و شعارهای تروریستی» صورت گرفته بود. دلیل اصلی اما حمایت چهره‌های رده‌بالای آن حزب از حقوق کردها و مشارکت فعالانه آنان در روند صلح کردی است که اکنون متوقف شده است. هدف از این مذاکرات، پایان دادن به منازعه ۴۰ ساله میان حزب کارگران کردستان (پ‌ک‌ک)، یک گروه شبه‌نظامی کرد و دولت ترکیه بوده است.

حزب دموکراتیک خلق‌ها حامی تمرکززدایی از قدرت و کسب حقوق اقلیت‌هاست. نمایندگان آن حزب برای نخستین بار در ماه ژوئن با کسب ۱۳ درصد آرا توانستند به پارلمان راه یابند چراکه طبق قانون انتخابات ترکیه، احزاب برای موفقیت نیازمند شکستن سد کسب ۱۰ درصد آرا هستند. به گفته یوکسکداغ، این رویداد هیجان‌انگیزترین و امیدوارکننده‌ترین لحظه در تاریخ سیاسی معاصر ترکیه و شاید در تمام عمر او بوده است.

از آن زمان، ترکیه شاهد رویدادهایی است که یوکسکداغ آن را یک جنگ می‌نامد: تکرار دوباره منازعه میان نیروهای ترکیه و شبه‌نظامیان پ‌ک‌ک در جنوب شرقی آن کشور که مرگبارترین حملاتی بوده‌اند که ترکیه در تاریخ به خود دیده است. هم‌چنین در طول این مدت حملات فیزیکی نیز علیه اعضای حزب دموکراتیک خلق‌ها و علیه مقرهای منطقه‌ای آن حزب نیز صورت گرفته‌اند. پیش‌بینی‌ها مبنی بر آن بود که اگر حزب دموکراتیک خلق‌ها کمتر از ۱۰ درصد آرا را در انتخابات یکم نوامبر کسب می‌کرد، حزب عدالت و توسعه می‌توانست دولت اکثریت را تشکیل دهد؛ و این مسئله می‌توانست بدترین سناریوی ممکن برای ترکیه از دید یوکسکداغ باشد.

من با یوکسکداغ در مقر حزب دموکراتیک خلق‌ها در «تالابشی» دیدار کردم؛ محله‌ای که عمدتاً پر از فروشندگان مواد مخدر و مالکان روستایی است که زمین و خانه‌ها را مدت‌هاست تصرف کرده‌اند. در یک ساختمان ژولیده خلاف «کاخ سفید» هزاراتاقی رئیس‌جمهوری اردوغان در مرکز آنکارا. یوکسکداغ برای کارزار انتخاباتی، کمپین قابل توجهی را سازمان‌دهی کرد؛ از مناطق کردنشین در شرق ترکیه گرفته (از جمله شهر «وان» که او نماینده پارلمانی آن‌جا بوده است) تا کشورهای اروپایی. او در تاریخ ۱۰ اکتبر به مقصد آنکارا پرواز کرد؛ زمانی که خبر جان‌باختن بیش از ۱۰۲ فعال صلح در جریان بمب‌گذاری انتحاری را شنید که در میان آن چندین عضو حزب دموکراتیک خلق‌ها نیز حضور داشتند و در نخستین حمله، هدف قرار گرفته بودند. پس از آن بود که حزب دموکراتیک خلق‌ها تمام راه‌پیمایی‌های انتخاباتی را تا زمان برگزاری انتخابات لغو کرد. با این حال، یوکسکداغ و دمیرتاش به ملاقات با جوانان و اعضای گروه‌های اقلیت در سرتاسر ترکیه ادامه دادند.

یوکسکداغ با آرامش جرعه‌جرعه یک لیوان چای که در مقابلش قرار داده شده را می‌نوشد و درباره واکنش حزب عدالت و توسعه نسبت به نتایج انتخابات هفتم ژوئن توضیح می‌دهد. او می‌گوید: «حزب عدالت و توسعه متوجه شد که دموکراسی هرروز قدرتمندتر می‌شود. در واقع، انتخابات هفتم ژوئن برای مبارزه دموکرات‌ها علیه نیروهای غیردموکرات الهام‌بخش بود. به همین خاطر است که حزب عدالت و توسعه جنگ کنونی را آغاز کرده است.»

به نظر یوکسکداغ خشونت تابستان گذشته از جمله بمب‌گذاری در آنکارا که به نظر می‌رسد با سهل‌انگاری فاحش نیروهای امنیتی توسط داعش انجام شده باشد، تلاشی از سوی دولت برای انتقام‌گیری از اعضای حزب دموکراتیک خلق‌ها و دامن‌زدن به وحشت و ارباب در میان آنان بوده است.

او می‌گوید: «حزب عدالت و توسعه تلاش می‌کند تا این تصور را به مردم القا کند که حزب دموکراتیک خلق‌ها و پ‌ک‌ک یک جریان واحد و مشابه یکدیگر هستند. این تاکتیک کارآمد نبوده است. مردم این ادعاها را باور نمی‌کنند.»

البته من با نظر یوکسکداغ کاملاً موافق نیستم. بسیاری از ملی‌گرایان ترک به ادعای مطرح‌شده از سوی رهبران حزب عدالت و توسعه باور دارند، فارغ از آن‌که آن حزب را قبول داشته باشند یا خیر. باین‌حال، باید اشاره کرد که حضور یوکسکداغ خود متقاعدکننده‌ترین دلیلی است که اثبات می‌کند حزب دموکراتیک خلق‌ها خاستگاه قومیتی دارد و این به متقاعد کردن کسانی که نیاز دارند درک کنند که آن حزب استقلال دارد کمکی نمی‌کند. بسیاری از ترک‌ها او را به‌عنوان یک کُرد یا دست‌کم یک علوی می‌شناسند همان‌گونه که برداشت عمومی از اکثریت اعضا و هواداران حزب دموکراتیک خلق‌ها نیز همین است (برای مثال، دمیرتاش همتای او یک کرد زازا است).

او در واقع از نظر سنتی ترکی است که فرزند نهم از بین ۱۰ فرزند یک خانواده کارگری سنی در مناطق روستایی آدانا در جنوب شرقی ترکیه بوده است. خانواده او به‌هیچ‌وجه چپ‌گرا نبودند. او می‌گوید که در ابتدا اعضای خانواده‌اش با فعالیت‌های سوسیالیستی‌اش مخالف بودند.

یوکسکداغ درباره خودش می‌گوید: «آنان فعالیت‌های سیاسی من را قبول نمی‌کردند. من باید هم علیه سیاست‌های مردسالارانه و هم علیه خانواده‌ام مبارزه می‌کردم. باین‌حال، در پایان، زمانی که تعهد و از خودگذشتگی من را مشاهده کردند، از اقداماتم حمایت کردند. این حمایت نه صرفاً از لحاظ نظری بلکه از جنبه عملی نیز نمود داشت به‌طوری‌که اکنون آنان به طور فعال در کارزار انتخاباتی از من پشتیبانی می‌کنند.» یوکسکداغ با اشاره به حادثه بمب‌گذاری در آنکارا می‌گوید: «باوجود آنکه جنگ در جریان است، من به تحقق صلح امیدوارم». یک روز پس از آن تراژدی، حزب دموکراتیک خلق‌ها به دلیل مسائل امنیتی، برگزاری گردهمایی ۱۱ اکتبر را لغو کرد. پدر یوکسکداغ اما مصرانه از او می‌خواست تا در این گردهمایی شرکت کند. او با لبخندی محبت‌آمیز می‌گوید: «پدرم می‌گفت باید شرکت کنی تا آنان فکر نکنند که تو ترسیده‌ای. او می‌گفت تو باید نشان دهی فردی شجاع از آدانا هستی.»

یوکسکداغ آشکارا یک مبارز است، باین‌حال، روح مبارزه و جنگاوری او برای دستیابی به صلح در برهه‌ای بسیار حساس در تاریخ سیاسی ترکیه رقم خورده است. او می‌گوید که حدود ۵۰۰ نفر از اعضا و هواداران حزب دموکراتیک خلق‌ها از ماه ژوئن تاکنون جان خود را از دست داده‌اند.

یوکسکداغ می‌افزاید: «آنان تلاش می‌کنند تا امید ما را ناامید کنند. باین‌حال، حزب دموکراتیک خلق‌ها آینده ترکیه است. این حزب در مرحله کودکی به‌سر می‌برد و در حال رشد است. آنان نمی‌توانند با کشتن ۵۰۰ نفر آینده ما را از بین ببرند. به‌همین خاطر که در فیلم تبلیغاتی انتخاباتی ما یک جمله مدام تکرار می‌شود: «باوجود جنگ، صلح در راه است. باوجود همه سختی‌ها، ما امید

خود را حفظ می‌کنیم.»

یوکسکداغ به صراحت و با اعتماد به نفس به تشریح تاکتیک‌های دولت پرداخت. گفت‌وگوی ما به کارزار تبلیغاتی حزب عدالت و توسعه رسید و همچنین وعده‌های داده شده آن حزب درباره اعطای هدایای نقدی به مادرانی که زایمان کنند و برای آنان نوزاد به دنیا بیاورند؛ وعده‌ای که در آن به ازای اولین زایمان به هر مادر ۹۳ یورو، به ازای دومین زایمان ۱۲۵ یورو و به ازای زایمان سوم ۱۸۷ یورو از سوی حزب عدالت و توسعه داده خواهد شد. علاوه بر آن، این حزب وعده ارائه مقرری‌های دیگری را نیز داده است. هر دوی ما به پوچی وعده داده شده خندیدیم. از او در این باره که چگونه ممکن است زنانی به حزب عدالت و توسعه به واسطه وعده‌های این‌چنینی رأی دهند پرسیدم. او در پاسخ گفت: «بخشی از زنان به دلیل همین وعده‌ها رأی می‌دهند. بسیاری از زنان در ترکیه احساس می‌کنند که گزینه دیگری جز ایفای نقش به‌عنوان یک مادر یا همسر ندارند. آنان راه‌گیزی از این گزینه‌ها نمی‌بینند. حزب عدالت و توسعه برای نخستین بار است که پیشنهاد اعطای پول به آنان را مطرح کرده است.»

یوکسکداغ باور دارد که یک دلیل عمده در پس پرده شعارهای انتخاباتی کارزار حزب عدالت و توسعه وجود دارد و در این باره می‌گوید: «آیا می‌دانید چرا حزب عدالت و توسعه به سختی تلاش می‌کند تا رأی‌دهندگان زن را به سوی خود جلب کند؟ نمی‌دانید؟» او به دیدار استراتژیک فاش شده حزب عدالت و توسعه اشاره می‌کند که اخیراً از سوی یکی از سایت‌های خبری اپوزیسیون منتشر و پس از آن سایت مذکور مسدود شد. در این سند فاش شده مشخص شد که حزب عدالت و توسعه شمار زیادی از رأی‌دهندگان زن و جوانان را در انتخابات ژوئن از دست داده است. این اطلاعات تأییدی بر حدس و گمان و پیش‌بینی‌های حزب دموکراتیک خلق‌ها بود.

یوکسکداغ یک فعال سیاسی به معنای واقعی کلمه است. او به «رزا لوکزامبورگ» اشاره می‌کند؛ رهبر زن مارکسیست اوایل قرن بیستم میلادی و یکی از کسانی که الگوی یوکسکداغ برای مبارزه سیاسی بوده است. با وجود ناامیدی‌ها درباره چشم‌انداز سیاسی در ترکیه، او مصمم است و استعداد کافی برای بازی در عرصه سیاسی را دارد. او می‌گوید که حزب دموکراتیک خلق‌ها به اندازه کافی برای تشکیل یک ائتلاف سیاسی رویکردی باز را اتخاذ کرده است؛ چراکه این گمانه‌زنی وجود دارد که حزب عدالت و توسعه قادر به تشکیل دولت تک‌حزبی نخواهد بود و مجبور به ائتلاف با دیگر احزاب است. آن حزب از چنین سناریویی می‌هراسد. «احمد داووداوغلو»، نخست‌وزیر ترکیه، اخیراً با التماس به رأی‌دهندگان گفته بود: «من را در برابر «باغچلی» یا «فلیچداراوغلو» تنها نگذارید» اشاره او به رهبران اصلی جریان اپوزیسیون ترکیه؛ یعنی حزب ملی‌گرای افراطی «حرکت ملی» و حزب کمالیست «جمهوری خواه خلق» بود.

یوکسکداغ با اشاره به ادعاهای حزب عدالت و توسعه می‌گوید: «این یک دروغ است؛ یک دروغ بسیار خطرناک؛ ادعایی که می‌گوید ترکیه نمی‌تواند با یک دولت ائتلافی مدیریت شود. حزب عدالت و توسعه در طول تابستان گذشته از تشکیل یک دولت ائتلافی استقبال نکرد این در حالی بود که ما با رویکردی باز از ائتلاف استقبال کرده‌ایم.»

اکنون زمان آن رسیده بود که پرسشی را بپرسم که نمی‌توانستم در مقابل طرح آن مقاومت کنم؛ او چه نظری درباره «دولت باغچلی»، رهبر حزب شبه فاشیستی و ملی‌گرای حرکت ملی و این‌که گفته حزیش به‌نفع هیچ فردی در حزب دموکراتیک خلق‌ها کنار نمی‌رود، دارد؟ او با خنده‌ای بلند گفت: «هیچ واژه‌ای به ذهنم نمی‌رسد که بگویم! من واقعا هیچ حرفی ندارم که درباره نظرات

او بگویم.»

او چندثانیه‌ای فکر کرد و گفت: «خب، احتمالاً او از نفس کشیدن در فضا و هوایی که من هم در آن حضور داشته باشم خودداری می‌کند. بنابراین او به سرعت در چنین شرایطی خفه می‌شود و مشکل حل خواهد شد!» یوکسکداغ با این جمله شاهکار مصاحبه‌اش با من را به پایان رساند.

* الو اسکات نویسنده کتاب «بیداری ترکی» در سال ۲۰۱۴ میلادی است و نویسنده‌ای مستقل است که در استانبول به سر می‌برد.

منبع: پولیتیکو

برگرفته از شرق